

OJĀRS BUŠS

LATVIJAS POTAMONĪMI AR TAUTOSILABISKAJIEM SAVIENOJUMIEM. SOMUGRISMU PROBLĒMA

Tautosilabiskie skaņu savienojumi *-an-*, *-en-*, *-in-*, *-un-* (pirms konsonantiem) mūsdienu baltu valodās bieži tiek izmantoti leksikas etnolingvistiskās piedorības resp. cilmes identifikācijai. J. Endzelīns savulaik uzskatīja, ka latviešu valodā vārdi ar tautosilabiskajiem savienojumiem vai nu mantoti no kuršu valodas, vai arī aizgūti (no leišu valodas, ja tie ir baltu cilmes vārdi), tiesa, ir arī viens otrs īsti latvisks vārds vai forma, kurā tautosilabiskais *-n-* radies no jauna vai saglabāties specifisku fonētisku procesu rezultātā [1, 120]. Pēc K. Būgas domām tautosilabiskais *-n-* bijis saglabāties arī sēļu valodā [2, 282]. J. Endzelīns to sākotnēji noliedza („... *n-* skaņas liktenis sēļu dialektā ir bijis tāds pat kā īstajos latviešu dialektos“ [3, 662]), bet vēlāk viņa nostāja šajā jautājumā kļuva elastīgāka („... arī vienā sēļu izlokšņu daļā, kā liekas..., bija paglabāties tautosilabiskais *n*“ [4, 362]), un viņš pielāva iespēju, gan ne bez zināmām šaubām — ka latviešu valodas vārdi ar tautosilabiskajiem skaņu savienojumiem varētu būt aizgūti (resp. mantoti) arī no sēļu valodas [5, 441]. Iespējamo aizgūšanas resp. pārmantošanas avotu klāstu papildināja V. Dambe, pierādīdama, ka arī zemgaļu valodā tautosilabiskais *n* ir bijis saglabāties [6, 433—439, 449].

Tātad tautosilabiskais skaņu savienojums ar *-n-* latviešu valodas mantotā vārdā liecina (ar visai nedaudziem izņēmumiem), ka šis vārds pārņemts no kuršu, zemgaļu vai sēļu valodas. Tomēr priekšstati par minēto senvalodu fonētisko sistēmu joprojām ir stipri hipotētiski. Viena no iespējām atrast papildargumentus par labu kādai no hipotēzēm ir hidronīmu (šajā gadījumā tātad hidronīmu ar tautosilabiskajiem skaņu savienojumiem) analīze ar lingvoģeogrāfisku ievirzi.

Šajā rakstā analīzes objekts ir nevis visi hidronīmi, bet tikai potamonīmi jeb upju nosaukumi. Turklāt jāatrunā, ka darbs pie iespējami pilnas Latvijas potamonīmu kartotēkas vēl nav gluži pabeigts, tāpēc šeit galvenokārt izmantots Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas zinātniskās pētniecības sektora izdots Latvijas upju nosaukumu saraksts [7], kas papildināts ar LZA Latviešu valodas institūta vietvārdu kartotēkas [turpmāk LVI] materiāliem.

Hidronīmijas kopoījums, ja to aplūko atrauti no visa onomastiskā un leksiskā attiecīgās valodas konteksta, var dažkārt novest arī pie pārsteidzīgiem secinājumiem.

No tā nav pasargāti pat augstas klases valodnieki, kā to savulaik uzskatāmi ilustrēja publikāciju dialogs starp V. Toporovu un A. Vanagu, kurā pēdējais bija spiests norādīt, ka dažiem V. Toporova analizētiem Lietuvas hidronīmiem ir antroponīmiska cilme resp. tie pieder pie samērā jauna slāņa un tāpēc tos nevar izmantot kā argumentus baltu valodu vēstures pētījumos [8, 110—111].

Arī starp Latvijas potamonīmiem ar tautosilabisko *-n-* ir diezgan daudz (apmēram viena trešdaļa) tādu, kas acīmredzami ir samērā jauni un tāpēc baltu līmeņa vēsturiskiem pētījumiem nav izmantojami. Tomēr arī tie ir zinātniskajā literatūrā jāapraksta, vismaz, lai novērstu turpmākus pārpratumus. Tāpēc īsumā raksturošu arī šo slāni.

Šķiet, vislielāko daļu tajā veido deantroponīmiskie potamonīmi, piem., *Andrupīte, Antonija, Brancupīte, Bensonupe, Dunsku strauts, Lorenčupe, Sprincupe* un vēl virkne citu. Nerada īpašas identifikācijas problēmas pāris ģermāņu cilmes nosaukumu, piem., *Stenbergas, Šenhaida*, arī tāds acīmredzot ģermāniski slāvīss hibrīds kā *Šingarka* (ja par problēmu neuzskata to, ka šie ģermāniskie upju nosaukumi ir vai nu deantroponīmiski vai deoikonīmiski un tāpēc, stingri ņemot, šajā klasifikācijas rindā nebūtu atsevišķi izdalāmi). Šepat jāmin arī pārceltie hidronīmi *Zunda* Valmieras rajonā un *Zunds* Rīgā. Sarežģītāk ir ar deoikonīmiskajiem hidronīmiem. Tiesa, ja attiecīgais oikonīms savukārt ir deantroponīmisks, tad diezgan droši var apgalvot, ka tam atbilstošais hidronīms ir sekundārs, piem., *Benkavas grāvis* (sal. *Benkava*, vāciski *Bankaushof* muiža Vadakstē [9, 98]), *Brantupīte, Grundmaņu strauts*, arī daži no tiem upju nosaukumiem, kas jau tika minēti starp deantroponīmiskajiem, tikpat labi iederētos šajā piemēru rindā. Tomēr dažā labā gadījumā nav nemaz tik vienkārši noteikt, kurš nosaukums ir primārais — oikonīms vai hidronīms, piem., *Dandaru upe* (viens no Šķēdes paralēlnosaukumiem) vai mājvārds *Dandari* Vandzenē [LVI] (*Dandarup* un *Dandars* [10, 235]). Šajā konkrētajā gadījumā, ņemot arī vērā, ka minētais potamonīms ir tikai viens no mazāk zināmiem paralēlnosaukumiem, par primāro tomēr vedas atzīt mājvārdu (kas, starp citu, pieder lielai saimniecībai un kam līdzās Vandzenē eksistē arī tādi vietvārdi kā *Dandarkalns, Dandaru mežs* un cits mājvārds — *Mazdandari* [LVI]). Kaut arī zemniekmājas kā ģeogrāfisks objekts it kā ir stipri nenozīmīgāks par upi, tomēr mūsdienu latviešu toponīmijā vērojama tendence saukt upi vai — biežāk — atsevišķus upes posmus to māju vārdā, kurām upe plūst garām (sīkāk šo tendenci aprakstījusi Dz. Hirša [11, 82—83]). Tomēr ir samērā daudz šaubu gadījumu, kurus nevar izšķirt ar tīri lingvistiskiem argumentiem, bet nepieciešamā vēsturiskā informācija nav pieejama vai nav pietiekami nepārprotama; šādi gadījumi ir iekļauti turpmākajā areālajā analizē.

Starp hidronīmiem ar tautosilabiskajiem savienojumiem ir vēl viena neliela grupa, kas nav izmantojama senāko valodas slāņu pētījumos. Tie ir nosaukumi, kas veidoti no mūsdienu latviešu valodas apela-tīviem: *Dunduru strauts*, *Klinšupīte*, *Kundziņu strauts*, *Kungupe*, *Skanstupīte*. Turklāt attiecīgie latviešu valodas apela-tīvi, izņemot pirmo, ir ģermānismi, tāpēc šo nosaukumu piederība relatīvi jaunākam slānim šaubas nerada.

Kā jau minēts, tautosilabiskais *-n-* var papildus liecināt par attiecīgā vārda piederību pie dažādiem aizguvumu slāņiem, šāds vārds tārad var būt aizgūts arī no ģermāņu, slāvu vai somugru valodām. Analizējot upju nosaukumus, visgrūtāk ir identificēt (resp. nodalīt no baltu cilmes vārdiem) somugrismus. Ja tas būtu izdarīts, visi somugrismi droši konstatēti, tad neapšaubāmi baltisko potamonīmu ar tautosilabisko *-n-* lokalizācija būtu nozīmīgs faktors baltu valodu vēstures precizēšanai. Taču ceļā uz šādu mērķi, uz somugrisko un baltisko Latvijas potamonīmu drošu nodalīšanu pirmās un vislielākās grūtības rodas jau ar vislielāko aplūkojamās grupas upju nosaukumiem — *Venta* un *Stende*. Par *Ventas* vārda cilmi jau ir daudz rakstīts, un ir nopietni argumenti par labu šī vārda baltiskai izcelsmei, starp tiem viens no nopietnākiem, kā uzskata A. Vanags — Lietuvas ezera nosaukums *Venys* (no šī ezera, kā zināms, *Venta* iztek) [12, 372, te arī literatūra]. *Venys* un *Venta* tārad ļoti izskatās pēc ģenētiski saistītu hidronīmu pāra. Un tomēr joprojām arī *Ventas* vārda somugriskas cilmes hipotēze nebūt nav kategoriski noraidāma, vismaz kādi 20 % ticamības jāatstāj arī tai. Kā zināms, valodnieciski profesionālā līmenī pirmais to izvirzīja A. Bīlenšteins [13, 193]. Vēlāk savukārt J. Endzelīns to ļoti krasī noraidīja [14, 357, 358], un pēc šīs iznīcinošās kritikas varēja rasties iespaids, ka A. Bīlenšteina viedoklis bijis diletantiski naivs. Diemžēl šī kritika nav bijusi maksimāli korekta, A. Bīlenšteina hipotēzes izklāsts tajā ir visai nepilnīgs un tāpēc neprecīzs; neminēti palikuši tieši relatīvi ticamākie sastatījumi — ar līb. *veññ* 'sich dehnen, strecken (plesties)' *vēna* 'Sund, breite Flussmündung (plata grīva)' (lībiešu vārdi doti tādā rakstībā, kādu lietojis A. Bīlenšteins). Bet, lai nu būtu kā būdams ar jautājuma vēsturi, šobrīd gribētos pievērst uzmanību dažiem somu valodas faktiem (jāpiebilst, ka somu valodu mēdz dēvēt par Baltijas somugru valodu ledusskapi, jo savā valodu grupā tā ieņem analogisku pozīciju kā lietuviešu valoda indoeiropēistikā). Somu valodā ir vārds *vento* ar relatīvi plašu semantiku, un starp tā nozīmēm ir arī spilgti topoderivatīvas un tieši hidronīmiem raksturīgas, piem., 'slīkšņains, ūdeņains (par zemi, purvu)', 'lēns, gandrīz nemanāmi tekošs' [15, VI 1698]. Somijas vietvārdu kartotēkā, kas glabājas Vietējo valodu pētniecības centrā Helsinkos, vietvārdu ar *vent-* un tā likumsakarīgo morfoloģisko variantu *venn-* ir vismaz pussimts. Protams, daļai no tiem ir cita cilme, piem., antroponīmiska, saistīta ar somu uzvārdu *Vennamo* (kurš gan ģenētiski,

šķiet, arī ietilpst šai pašā etimoloģiskajā ligzdā), taču gana daudz starp šiem Somijas vietvārdiem ir tieši tādu, kam arī kartotēkas kartītēs komentāros skaidri norādīts uz saistījumu ar minētā „toponīmiskā“ somu valodas adjektīva nozīmēm. Tiesa, tai pašā laikā jāņem vērā, ka leksēmai *vento* somu valodā nav īsti drošas etimoloģijas, eksistē arī hipotēzes, kas to skaidro kā aizguvumu, un, ja tā, tad tas acīmredzot nevarētu būt pietiekami sens, lai būtu piedalījies Latvijas (un Lietuvas) hidronīma *Venta* rašanās procesā. Tomēr *vento* plašā izplatība somu valodas dialektos un sazarotā semantika savukārt liecina par pretējo, t.i., par šī vārda vismaz relatīvu senumu. Ne velti ar šo pašu vārdu *vento* (dodot tam tulkojumu ‘медленный, спокойный, глубокий’) M. Fasmers saista Krievijas toponīma *Вятка* cilmi (ar etnonīma *Вяда* starpniecību) [16, 377]. Lai nu kā, somugriskais valodas materiāls ir pārāk „aizdomīgs“, lai to strikti noraidītu, kaut arī baltiskais *Ventas* vārda skaidrojums, bez šaubām, ir un paliek ticamākais. Starp citu, kā diskutijā VI baltistu kongresā atgādināja K. Karulis, nav izslēgta iespēja, ka vēsturiski primārais šajā vārdā ir *-i-* vokālisms, kas senajos rakstu avotos fiksēts biežāk [skat. 17, 250] un saglabājies Ventspils vāciskajā nosaukumā *Windau* (V. Kiparskis gan uzskata, ka *-i-* < *-e-* vāciešu izrunā un primārais tomēr ir *-e-* vokālisms [17, 251]); šāds pieņēmums, protams, mainītu dažādu hipotēžu ticamības pakāpi.

No somu valodas viedokļa līdzīga problēmsituācija ir ar Latvijas hidronīma *Vanka* cilmes skaidrojumu (upe Kuldīgas rajonā, pazīstama arī ar nosaukumu *Ēdole*). Somu valodā ir apelatīvs *vankka* ‘ieleja tundrā, liela upes ieleja’ [15, V 1637]. Kā redzams, šī vārda semantika gandrīz ideāli piemērota hidronīmu darināšanai. Taču, tāpat kā iepriekšējā gadījumā, ir problēmas ar šā vārda cilmi pašā somu valodā. To uzskata par aizguvumu no sāmu valodas, un savukārt tālāk, bet jau ar lielākām šaubām, tiek pieļauts aizgūšanas ceļš, kas ved līdz ģermāņu valodām, sal. norvēģu *vang* ‘nora’, sennorvēģu *vangr* ‘lauks, pļava’ u.c., kam pamatā senģermāņu **wanga-* ‘izliekums utml.’ [15, V 1637]. Un tur jau vairs nav tālu līdz mums labi zināmajai baltu *vangai* (skat. latv. *vanga* I un *vaŅga* IV [18, IV 470—471], liet. *vanga* 1. ‘Acker’ [19, 1195, te arī tieši norādīts uz radniecību ar senislandiešu *vangr* ‘lauks’]). Bet Latvijas hidronīmijā ir gan minētā *Vanka*, gan skaidri baltiskā *Vandzene*, oikonīmijā savukārt gan kursiskā *Alsunga* < (?) *Alsvanga* [skat. 2, 170], gan *Vangaži* ar nepārprotami libisko fināli *-ži*, gan vēl virkne citu toponīmu ar *Vandz-/Vang-/Vank-*. Nenodarbojoties šoreiz ar šī toponīmiskā mezgla risināšanu līdz galam, gribējās tikai vēlreiz parādīt, cik grūti atšķetināmā mudžeklī Latvijas toponīmijā palaikam ir savijies baltiskais ar somugrisko.

Otrs lielākais no šeit pieminamajiem hidroobjektiem ir *Stende* — apm. 100 km gara upe Talsu un Ventspils rajonā. Mēģinājumi etimoloģizēt šo potamonīmu, pamatojoties uz baltu valodu materiālu, nerādās sevišķi cerīgi, kaut arī savu-

laik gan J. Endzelīns [20, 461], gan K. Būga [2, 174] uzskatīja to par kursismu tautosilabiskā *-en-* dēļ. Tiesa, J. Endzelīns savu viedokli vēlāk koriģēja, ierindodams — sufiksa *-end-* dēļ — šo vietvārdu starp lībismiem [21, 259]. Protams, pašreizējā formā — ar līdzskaņu kopu vārda sākumā — šo hidronīmu nevarētu skaidrot kā somugrismu. Taču 13.—16. gs. tas fiksēts kā „Testenden“ (konkrētos piemērus un datējumus skat. [17, 236]), un, ja šī forma ir īsti sākotnējā, tad savukārt tieši somugriskā cilme ir ļoti ticama. Tiesa, grūtības tomēr rada konkrētā aizgūšanas avota noteikšana. Pēc V. Kiparska domām, no fonētiskā un semantiskā viedokļa viskārdinošākais būtu saistījums ar ig. verba *tōsta* ‘celt’ atvasinājumiem *tōstandus*, *tōstandis*, *tōstandes*, *tōstandik*. Ņemot vērā arī, ka Igaunijā esot bieži sastopams ciema nosaukums *tōstandusküla* [17, 237]. Šis ciema nosaukums vistīcamāk saistāms ar nozīmi ‘neu aufgebrochenes Land’ (= ‘plēsums’), kas F. Vīdemana vārdnīcā uzrādīta vārdkopai *ūz* [= *uus* — O. B.] *tōstandus* [skat. 22, 1189], un arī hidronīma skaidrojuma šāda semantika ir pieņemama (sal. kaut vai jau pieminēto *Vandzene*), kaut arī ne pārlietu tipiska. Šķiet, vēl mazāk tipisks būtu tiešs saistījums ar nozīmi ‘celt’, kaut gan Latvijā ir upes nosaukums *Cēlējupe* [7, IV 55], izloksnē *Cēleup* [10, 214], turklāt interesantas sagādīšanās (?) dēļ tiešā Stendes upes tuvumā, Pastendē. Te gan ir arī *Cēleskuol* un *Cēle(j)kruogs* [10, 213], un iespējams, ka upes nosaukums ir sekundārs resp. deoikonimisks, tāpēc izmantot to kā argumentu ķēdes drošu posmu nevar. Taču nopietnākais iebildums *Testendes* vārda saistījumam ar ig. *tōsta*, kā atrunā arī pats V. Kiparskis, ir tas, ka minētais igauņu verbs acīmredzot ir ekskluzīva inovācija, sal. somu *nostaa* ‘celt’, lībiešu *must* ‘t. p.’, arī ig. paralēlformu *nōsta*. Tāpēc esot vai nu jāpieļauj igauņu klātbūtne Stendes novadā, vai arī jāmeklē cita etimoloģija [17, 237]. Tas, ka igauņu ieguldījums Kurzemes lībiešu etnoģenēzē patiešām ir vērā ņemams, pēdējā laikā tiek argumentēts arvien pārliecinošāk [skat., piem., 23, 51, 24, 54—55], tomēr šai sakarā runa parasti ir par samērā vēliem etnolingvistiskiem kontaktiem, katrā ziņā vēlākiem nekā upes nosaukuma *Testende* rašanās (kā tikko minēts, šis nosaukums pirmoreiz minēts 13.gs., tāpat ir radies ne vēlāk par to, bet pilnīgi iespējams, ka daudz senāk). Taču jau pirms 1000.g. Ziemeļkurzemes materiālo kultūru raksturo kopīgas iezīmes ar Sāmsalu, Igaunijas rietumiem un Ziemeļrietumiem, kā arī ar Somijas dienvidrietumiem (turklāt somugriskais etnoss, kas radījis attiecīgo arheoloģisko kultūru, nav identificējams ar mūsdienu lībiešiem) [23, 48]. Visai ticams, ka tieši šis etnoss, kas nav vienādojams arī ar igauņiem, tomēr varētu būt tiem tuvu radniecīgs, ir hidronīma *Testende* radītājs. Mazāk ticama šķiet J. Megistes hipotēze par minētā hidronīma cilmes tiešu saistījumu ar igauņiem, kas dzīvojuši gar jūrmalu un varbūt arī Stendē [LVI], jo nekādu citu kaut cik drošu liecību par igauņu kādreizēju klātbūtni Stendē nav, un arī šis varbūtējās klātbūtnes hronoloģiskā sasaiste ar upes nosaukuma izveidošanos rada grūtības.

Visas šīs pārdomas par vairāk vai mazāk varbūtīgiem somugrismiem bija nepieciešamas, lai pamatotu, kāpēc vienā no areālā pētījuma posmiem ir vērts baltu un somugru cilmes Latvijas potamonimus ar tautosilabiskajiem savienojumiem aplūkot kopā resp. palūkoties, kāda areālā aina veidojas pēc pirmās sijāšanas ar visrupjāko sietu.

Jāatzīst, ka šī aina zināmā mērā pārsteidza. Tas, ka vislielākā aplūkojamo potamonīmu koncentrācija varētu būt Kurzemē, gan it kā bija jau apriori paredzams, tomēr nedaudz negaidīta ir piesātinātības pakāpe Ziemeļkurzemē. Acīmredzot šeit vienā un tai pašā reģionā savu ieguldījumu devuši gan balti (kurši?), gan somugri. No citiem būtiskiem areāliem Ziemeļvidzeme, domājams, ir galvenokārt somugriska, bet Dienvidkurzeme — kursiska. Nedaudz iezīmējas vēl arī Sēlijas areāls, kaut ne sevišķi pārliecinoši. Taču visnegaidītākais ir „negatīvais rezultāts“ — gandrīz pilnīgi „tukšs“ paliek zemgaļu novads. Pagaidām tas ir iemesls pārdomām. Analīzei vēl jāiet plašumā, iekļaujot tajā arī ezeru nosaukumus, pēc tam varbūt varēs atļauties arī kategoriskākus secinājumus.

LITERATŪRA

1. Endzelin J. Lettische Grammatik. — Rīga, 1922, 862 s.
2. Būga K. Lietuvių kalbos žodynas. — In: Būga K. Rinktiniai raštai. — Vilnius, 1961, t. 3, p. 9. — 483.
3. Endzelīns J. [Rec. par] K. Būga. Lietuvių kalbos žodynas. I sąsiuvinis. Kaunas, 1924. — In: Endzelīns J. Darbu izlase. III/1 sēj. — Rīga, 1979, 660.—663. lpp.
4. Endzelīns J. Latviešu valodas skaņas un formas. — In: Endzelīns J. Darbu izlase. IV/1 sēj. — Rīga, 1981, 303.—525. lpp.
5. Endzelīns J. Baltu valodu skaņas un formas. — In: Endzelīns J. Darbu izlase. IV/2 sēj. — Rīga, 1982, 411.—619. lpp.
6. Dambe V. Blīdienes vietvārdi kā pagātnes liecinieki. — In: Rakstu krājums. Veltījums akad. prof. Dr. J. Endzelīnam viņa 85 dzīves un 65 darba gadu atcerei. — Rīga, 1959, 391.—452. lpp.
7. Latvijas PSR ūdensteču nosaukumi. Īsa izziņa. 1.—4. burtnīca. Sastādītājas R. Avotiņa. Z. Goba. — Rīga, 1986.
8. Ванагас А. К вопросу о балтийской топонимии антропонимического происхождения. — Latvijas PSP ZA Vēstis, 1973, Nr 4. 107.—112. lpp.
9. Endzelīns J. Latvijas PSR vietvārdi. 1 sēj. — Rīga, 1956, 426 lpp.
10. Plāķis J. Latvijas vietu vārdi un latviešu pavārdi. I daļa. Kurzemes vārdi. — Rīga, 1936, 306 lpp.
11. Hirša Dz. Ieskats bij. Sarkanmuižas (resp. Ventas) pagasta toponimijā. — In: Onomastikas apcerējumi. Rīga, 1987, 48.—124. lpp.
12. Vanagas A. Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas. — Vilnius, 1981, 408 p.
13. Bielenstein A. Die Grenzen des lettischen Volksstammes und der lettischen Sprache in der Gegenwart und im XIII Jahrhundert. — St. Petersburg, 1892, XVI +. 548 S.

14. Endzelīns J. Ventas vārds un kūru tautība. — In: Endzelīns J. Darbu izlase. II sēj. — Rīga, 1974, 357.—359. lpp.
15. Toivonen Y. H., Itkonen E., Joki A. J., Peltola R. Suomen kielen etymologinen sanakirja. I—VI. Helsinki, 1976—1978 (3. painos), 1899 s.
16. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка. Москва, 1964, т. 1. 562 с.
17. Kiparsky V. Die Kurenfrage. — Helsinki, 1939, 474 s.
18. Milenbahs K. Latviešu valodas vārdnīca. Rediģējis, papildinājis, nobeidzis J. Endzelīns. I—IV sēj. — Rīga, 1923—1932.
19. Fraenkel E. Litauisches etymologisches Wörterbuch. Heidelberg — Göttingen, 1955—1965.
20. Endzelīns J. Par seno kursu (jeb kuršu) tautību un valodu. — In: Endzelīns J. Darbu izlase. II sēj. — Rīga, 1974, 454.—465. lpp.
21. Endzelīns J. Talsu novada vietvārdi. — In: Endzelīns J. Darbu izlase. III/2 sēj. — Rīga, 1980, 254.—259. lpp.
22. Wiedemann F. J. Eesti — sāksa sõnaraamat. — Tallinn, 1973, 1406+CLXII S.
23. Tenisons Ē. Serie lībieši un Kurzemes lībieši. — In: Onomastica Lettica. — Rīga, 1990, 41.—51. lpp.
24. Boiko K. Fizioģeogrāfiskie termini Ziemeļkurzemes lībiešu zvejniekiem mikrotoponīmijā. — In: Onomastica Lettica. — Rīga, 1990, 52.—85. lpp.